

Sotsiaalkindlustusameti aastaraamat 2024

Downloaded 07.04.2026

Käsiraamatu uuendus 24.04.2025

Sisukord

Abivajav laps	3
<i>Lasteabi</i>	3
<i>Asendushooldus ja kasuvanemlus</i>	5
<i>Saatjata alaealised välismaalased</i>	6
<i>Lastekaitsetöö</i>	6
<i>Kinnise lasteasutuse teenus</i>	7
<i>Mitmedimensiooniline pereteraapia</i>	7
<i>Lastemaja</i>	8
<i>Riiklik perelepitus</i>	9
<i>Noortegarantii tugisüsteem</i>	10

Abivajav laps

Abivajavate lastega tegeleb laste heaolu osakond, mis viib ellu riiklikku lastekaitsepoliitikat, toetab laste ja pere heaolu ning nõustab omavalitsusi lastekaitse alal.

Asendushoolduse talitus arendab kogu asendushoolduse valdkonda, hindab ja valmistab ette kasuperesid ning korraldab kriisi- ja erihoolduspere teenust. Pakume kasuperedele tugiteenuseid, kooskõlastame laste paigutamist asendushooldusele, korraldame täienduskoolitusi, arendame asendushoolduses töötavate inimeste pädevusi, osutame asendus- ja perekodudele tugiteenuseid, toetame asendushoolduselt iseseisvasse ellu astuvaid noori jm.

Lastekaitsetöö toetamise talitus arendab lastekaitse valdkonda, nõustab lastekaitsetöötajaid ja korraldab neile koolitusi, annab arvamuse, kas kinnise lasteasutuse teenus sobib noorele, arendab "Ringist välja" koostöömudelit jm.

Mitmekülgse abivajadusega laste toetamise talitus vastutab kinnise lasteasutuse ja mitmedimensioonilise pereteraapia teenuse eest ning arendab erivajadustega laste teenuseid.

Traumeeritud laste toetamise talituse töö keskmeks on lastemaja teenus, sh seksuaalselt väärkoheldud ja kahjustava seksuaalkäitumisega laste abistamine. Lisandunud on väärkoheldud laste toetamine laiemalt, et kaitsta kuriteo ohvriks langenud laste õigusi ja pakkuda neile traumateadlikku tuge.

Vanemluse toetamise talitus korraldab perelepituse teenust ja arendab vanemlikke oskusi.

Varajase märkamise ja ennetustalitus on keskendunud ennetus- ja teavitustegevustele ning lasteabi teenuse korraldamisele ja arendamisele.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Lasteabi

Nii lapsed kui ka neid hooldavad täiskasvanud võivad sattuda olukorda, kus isiklik kogemus ei aita enam lahendust leida. Lasteabi teenus on mõeldud lastele, noortele ja täiskasvanutele nõu küsimiseks, abi saamiseks ja abivajavast või hädaohus olevast lapsest teatamiseks.

Lastekaitsetöötajate töövälisel ajal täidab lasteabi nõustaja ka lastekaitsetöötaja rolli. Nõu antakse

veebilehel lasteabi.ee ja nõustamisliinil **116111**, samuti pakume veebiteraapia teenust.

Statistika

- ✓ Lasteabisse pöörduti 18 690 korda. 69% olid kõned, 23% vestlused, 7% e-kirjad, 1% videokõned. Lasteabisse võivad helistada ja kirjutada kõik inimesed, kes soovivad saada nõu ja tuge või teavitada abivajavast lapsest.
- ✓ Kõige rohkem võeti ühendust detsembris (1785), septembris (1770) ja oktoobris (1725).
- ✓ Kõige enam pöördusid lapsevanemad (21%), järgnesid lapsed (19%) ja häirekeskuse töötajad (18%). Kui telefoniliinid on hõivatud, helistame esimesel võimalusel tagasi.
- ✓ 47% pöördumistest tuli edastada omaavalitsusele, häirekeskusele, lastemajale või politseile, sest tegu oli abiavajava või hädaohus oleva lapsega.
- ✓ Meie poole pöördus 3625 last, neist enamik 14–17-aastased. Nad tegid seda enamasti suhete (26%), vaimse tervise ja heaolu (24%) ning väärkohtlemise (12%) tõttu.
- ✓ Täiskasvanutest võtsid meiega kõige rohkem ühendust lapsevanemad ja hooldajad ning häirekeskuse ja sotsiaalvaldkonna spetsialistid. Peamised teemad olid lapse kasvatamine (27%) ja väärkohtlemine (26%).
- ✓ Perest eraldati 66 last. Lasteabi aitab tagada sellistele lastele turvalise keskkonna: turvakodu, lapse lähedase – vanavanema, tädi või onu, õe või venna – kodu või kriisihoolduspere.
- ✓ 2024. aastal kasvas lasteabisse pöördumiste arv kümnendiku võrra.

Huvitavaid fakte

- ✘ Lasteabi Facebooki kontol äratasid enim tähelepanu postitused, kus oli juttu vanemlusest, Instagramis olid menukaimad teemad suitsiidiennetus, vaimne tervis ja kohtinguvägivald.
- ✘ Mullu täitis lasteabil 15 tegevusaastat. Selle aja jooksul on meie poole pöördunud 125 474 korda, neist pooled viimasel neljal aastal.

Vaprad lapsed

- ✘ Kümneaastaste sõpruskond teavitas lasteabi ahistajast, kes neile suhtlusmeedias sündsusetuid

- ✘ sõnumeid saatis. Lapsed ei soovinud sellest vanemaile rääkida, aga ei tahtnud asja ka enda teada jätta.
- ✘ Kümneaastane tüdruk võttis lasteabiga ühendust, sest täiskasvanud mees käitus temaga sobimatul moel. Mees tabati, ta osutus pedofiiliks.
- ✘ Lapsel olid enesetapumõtted. Tahtmata kõrvaltoas magavaid vanemaid muretsema panna, helistas ta lasteabisse. Tänu tema julgusele sai kogu pere tuge.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Asendushooldus ja kasuvanemlus

Kui laps ei saa kasvada sünniperes, tuleb riik appi ja talle leitakse uus hooliv keskkond. Asendushooldus võib olla perepõhine – lapsendamine, eestkoste või hoolduspere – või asutusepõhine, näiteks pere- või asenduskodu. Äkilistes kriisiolukordades pakub turvalist ajutist hoolt kriisihoolduspere, kes on valmis võtma lapse vastu napilt mõnetunnise etteteatamisega.

Eesti asendus- ja perekodudes elas aasta lõpus 732 last ja noort (2024. a 714). Umbes 70% neist on vanemad kui 12 aastat. 2024. aastal lapsendati 26 last, neist viis üksikvanema hoolde. See on viimase kuue aasta lapsendamiste rekord.

Mullu elas 127 hooldusperes 163 last. Lapse tulekuks oli valmis 17 koolituse läbinud peret, kuid vajadus on märksa suurem.

2024. aastal leidis hooldusperedes kodu 47 last, kellest vanim oli 17-aastane. Viis beebit jõudis hooldusperre otse sünnitusmajast, 30 last elas enne perre jõudmist turva- või asenduskodus.

Hooldusperesid on keeruline leida: kui 2023. aastal esitati meile 42 hoolduspere avaldust, siis 2024. aastal 36. Neist ainult viis taotlejat soovisid saada kriisihoolduspereks. Samas on rõõmustav, et igal nädalal jõuab perede hindajateni üks kuni kaks uut lapsendaja- või hoolduspere avaldust.

Huvitavaid fakte

- ✘ 2024. aastal hooldusperre paigutatud laste keskmine vanus oli 4,7 aastat.

- ✕ Esimest korda said hooldusperesse ka sügava puudega ühe- ja viieaastane laps.
- ✕ 15 last sai elada turvakodu asemel ajutiselt kriisihooldusperes. Noorim oli vastsündinu (alla ühe kuu vana) ja vanim 15-aastane.
- ✕ Kunagi lapsendatud ja nüüdseks täiskasvanud inimesed esitasid meile 67 avaldust oma päritolu teadasaamiseks. 18 juhul ei leidnud me andmeid või ei tohtinud neid edastada, sest ei saanud vajalikku nõusolekut.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Saatjata alaealised välismaalased

Eestis toetatakse saatjata alaealisi välismaalasi lastekaitse süsteemis. Nii tagatakse lapsekesksus, laste kaasamine, nende õiguste ja heaolu kaitse, pikaajaline heaolu ning võimalus oma elu ohutus ja toetavas keskkonnas uuesti üles ehitada.

2024. aastal vaibus Ukrainast pärit saatjata alaealiste voog, mis sai alguse 2022. aastal laussõja puhkemisega. Mujalt jõuavad meile üksikud saatjata alaealised.

Mullu alustasime 10 uut juhtumit ja aasta jooksul korraldasime 12 juhtumit. Neli last elasid asenduskodus ja kolm said järelhooldusteenust. Saatjata alaealised pärinesid peale Ukraina veel Iraagist ja Albaaniast.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Lastekaitsetöö

Lastekaitsetöö toetamise talitus pakub lastekaitsealast tuge omavalitsustele. Riigisisese nõustamisteenusega aidatakse omavalitsusel tema taotluse alusel lastekaitsejuhtumeid lahendada.

- ✓ Esitati 202 uut nõustamisteenuse taotlust.
- ✓ Tegeldi 413 juhtumiga.
- ✓ Lõpetati 121 juhtumit.
- ✓ Nõustamist taotles 61 omavalitsust.
- ✓ Enim taotlusi esitati 15–18-aastaste laste kohta.
- ✓ Esitati 67 uut rahvusvahelise lastekaitsejuhtumi nõustamise taotlust.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Kinnise lasteasutuse teenus

Meie roll on anda omavalitsuse taotluse alusel arvamus, kas lapse vabadust piirav meede on sobiv, ja koordineerida kinnise lasteasutuse teenust. Me leiame teenuseosutajad ja toetame neid teenuse arendamisel.

Teenusega pakutakse ajutist ööpäevast tuge ja turvalisust noortele, kelle vabadust tuleb piirata, sest nende käitumine ohustab tugevasti nende enda või teiste elu, arengut ja tervist. Kuna kinnises lasteasutuses piiratakse lapse liikumisvabadust, on see üks intensiivsemaid ja enim vabadust piiravaid abinõusid, mistõttu saab selle kohta otsuse teha ainult kohus.

Mullu kohaldati teenust 109 lapsele (45 tüdrukut ja 64 poissi).

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Mitmedimensiooniline pereteraapia

Mitmedimensiooniline pereteraapia (*multidimensional family therapy* – MDFT) aitab peresid ja mitmekülgse abivajadusega – s.t käitumisraskuste, vaimse tervise murede ja konfliktsete peresuhetega ning koolikohustust eiravaid ja politseiga kokku puutunud – noori. Teraapia keskendub peresuhete tugevdamisele, sest tugivõrgustik vähendab riske ning annab noorele ja tema pereliikmetele kindlustunnet.

Mullu lõpetati teraapia 106 noore ja perega – aasta varem oli neid 93 (kasv 14%). MDFT tähtsust ning ühtlasi nõudlust niisuguse individuaalse ja intensiivse lähenemisviisi järele peegeldab ka teenuse ooteaeg, mis oli keskmiselt neli kuud (parimal juhul kaks päeva).

Noori saatsid teraapiasse peamiselt omavalitsused, järgnesid võrdselt politsei ja prokuratuur. Kõik nad peavad pereteraapiat mõjuvaks sekkumisvahendiks.

Edulugu

2024. aasta sügisel kohtusin ostukeskuses noorega, kelle murede lahendamine oli olnud 2018. aastal mu esimene töö MDFT terapeudina. Taaskohtumine oli tore, sest noor rääkis oma käekäigust avatult. Huvitaval kombel olid meie rollid vahetunud ning hoopis tema juhendas mind. Nimelt müüs ta pensionisamba tooteid ning selgitas mulle, kuidas mu praegused otsused võivad mu tulevikku mõjutada. Järgmisel päeval aga kohtusin juhuslikult tema emaga, kes meenutas üht õhtut meie teraapiaajast. Ta tänas mind toe ja julgustamise eest, kui ta laps oli teadvusetult diivanil ja ta ei teadnud, mida teha. Sellises olukorras ei ole vanematel sugugi lihtne tegutseda, sest kammitseb hirm, et nende teod võivad suhteid kahjustada. Ema usub, et minu julgustamine ja nõustamine aitas tal sel õhtul oma lapse elu päästa.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Lastemaja

Lastemaja on mitut eriala ühendav lapsesõbralik teenus, mida pakume seksuaalselt väärkoheldud, selle kahtlusega või kahjustava seksuaalkäitumisega laste abistamiseks. See on justkui turvapaik, kus esikohale seatakse lapse õigused, heaolu ja turvatunne.

2024. aastal pöörduti lastemajja 814 korda. Kõige rohkem võttis lastemajaga ühendust politsei (2020. a 30,6%; 2021. a 29,4%; 2022. a 27,5%; 2023. a 34,1%).

15% lastemajja jõudnud juhtumitest olid korduvad ning abi saanud laste keskmine vanus oli 11,9 aastat (2022. a 12,3). Laste hulgas oli 62 eelkooliealist (1–6 aastat), keda oli seksuaalselt väärkoheldud (või kahtlustati seda), kusjuures 61% neist juhtumeist olid peresisesed (kahtlustatavaks ema, isa, õde, vend või kasuvanem).

Alustati 676 menetlust. Kahtlustuse liigid: 79% seksuaalne väärkohtlemine, 19% kohatu või mittesobiv seksuaalkäitumine ja 1% füüsiline väärkohtlemine. Pisut üle pooltel juhtudel oli kahtlustatav täisealine (51%). Umbes 10% pöördumistest käsitles hooldusõiguse vaidlust (sarnane 2022. ja 2023. aastaga).

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 24.04.2025

Riiklik perelepitus

Sotsiaalkindlustusamet koordineerib riiklikku perelepitust, mis aitab lahku minevatel lapsevanematel laste elukorraldust puudutavates küsimustes üksmeelele jõuda ja sõlmida kokkuleppe, kus esikohal on lapse huvid.

Perelepitajad tegelesid 976 juhtumiga – neid oli 241 võrra rohkem kui 2023. aastal.

Lõpetati 586 menetlust, neist vanemluskokkuleppega 205. Edutuse tõendiga lõppes 270 menetlust, aga nende seas oli ka sisult edukaid, kuivõrd lapsevanemad lihtsalt ei pidanud vajalikuks sõlmida kirjalikku kokkulepet.

Lapsesuu ei valeta ehk Väljavõtteid lapse kaasamise protokollidest

- ✘ Kati: „Vanematele võiksite öelda, et taskuraha suurust tuleb suurendada.“
- ✘ Tõnis: „Kardan, et emme saab surma, sest ta on juba 40.“
- ✘ Oliver: „Vanemad võiksid võluvette koos kukkuda ja uuesti koos olla.“
- ✘ Maria: „Mulle muidu meeldib küll isa juures olla, aga ööbida eriti ei taha, sest väike õde segab öösel ja siis ei saa hästi magada. Aga kui oled magamata, siis võivad tekkida kortsud ja seda ma kindlasti ei taha.“

Noortegarantii tugisüsteem

Noortegarantii tugisüsteem (NGTS) on sotsiaalkindlustusameti koordineeritav noortekeskne juhtumikorraldus omavalitsustes. Tulevikku silmas pidades ning tihedas koostöös lastekaitsjate, noorsootöötajate, kriminaalhooldajate ja töötukassaga tegeleme noortega alates 13. eluaastast.

Samuti toetatakse neid 16–29-aastasi noori, kes ei tööta ega õpi. 2024. aastal toetati 2032 noort, kellest 1000 puhul jõuti lahenduseni. 1032 noore toetamine jätkub 2025. aastal.